

Pressefrihet og ytringsfrihet

I stormen for pressefrihet

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Redaktør Hannele Peltonen i det finske psykologtidsskriftet ønsket redaksjonell uavhengighet fra moderforeningen. Hun fikk sparken. Redaksjonell frihet er viktig, mener begge kandidatene til presidentvervet i Norsk psykologforening.

Hannele Peltonen går av bussen som har tatt henne til Helsinki denne onsdagen også.

Det har vært vanskelige dager etter at hun i januar måtte gå av som sjefredaktør for det finske Psykologibladet, eid av den finske psykologforeningen med sine 7500 medlemmer. Det er 90 prosent av finske psykologer.

– Redaksjonell uavhengighet og ytringsfrihet er det viktig å stå opp for. For meg er det et etisk spørsmål, og jeg er forpliktet på pressens etiske regler, sier hun når Psykologtidsskriftet snakker med henne på en benk inne på jernbanestasjonen midt i sentrum.

– Uavhengig journalistikk er verdifullt. Ulike meninger får komme til uttrykk, dermed blir den offentlige samtalen bedre. Det styrker demokratiet.

Ulike meninger får komme til uttrykk, dermed blir den offentlige samtalen bedre. Det styrker demokratiet

Ville lese først

Peltonen har lang erfaring som journalist og ble sjefredaktør og eneste ansatt i Psykologibladet i 2012. Der skrev hun selv saker og brukte frilansere i tillegg. Hun var ansvarlig for åtte utgaver i året.

Konflikten mellom henne og psykologforeningens leder ble offentlig kjent etter et intervju Peltonen gjorde med den finske journalistforeningens blad Journalisti. Psykologforeningens leder ville blande seg inn i Psykologibladets innhold før trykking, ifølge Peltonen.

– Jeg nektet. Selvsagt. Det er redaktøren som redigerer bladet. Ikke psykologforeningens leder.

Psykologforeningens leder har fremholdt at sjefredaktøren ikke har gjort den jobben hun skulle. Dette avviser Peltonen.

– Jeg har aldri hørt eksempler på hva det skulle være, dessuten er det ikke sant, sier hun.

Peltonen bor utenfor Helsinki, men etter at hun ble sparket som sjefredaktør og eneste heltidsansatt, har hun ofte tatt turen inn til sentrum av hovedstaden. Her har hun møtt advokaten i det finske journalistforbundet og truffet andre journalistkolleger, for å kjenne på kollegafellesskapet. Her deltar hun også på møtene i Ombudsnämnden för massmedier (JSN), finske mediers selvreguleringsorgan, som hun er medlem av. Det er en parallell til den norske varianten: Pressens Faglige Utvalg.

I januar i år hadde leder Annarilla Ahtola i den finske psykologforeningen fått nok, etter to advarsler, ifølge Peltonen. Peltonens versjon til Psykologtidsskriftet er at leder Ahtola var lei av at lederens egne sitater fikk for liten plass i foreningens eget blad, hun ville bestemme hvem som skulle bli intervjuet – og ikke minst: Leder Ahtola ville lese bladet først, før det kom ut til alle andre.

Som leder vil jeg vite hva som kommer til å bli publisert i Psykologibladet. Det er ikke rimelig at jeg må lese det samme dag som alle andre

– Som leder vil jeg vite hva som kommer til å bli publisert i Psykologibladet. Det er ikke rimelig at jeg må lese det samme dag som alle andre, sa Ahtola til den svenske psykologtidningen.se.

Ahtola har fått anledning til å kommentere det som kommer fram i denne artikkelen.

– Jeg forstår dessverre ikke norsk godt nok, og den automatiske oversettelsen var uleselig. Men etter finsk lov kan jeg uansett ikke kommentere noen av Peltonens handlinger eller den prosessen som pågår om saken. Finsk lov er streng her, skriver hun i en e-post.

Til bladet *Journalisti* har hun sagt at ansattes trivsel er høyt prioritert.

Lederskifte

Den finske psykologforeningen fikk ny generalsekretær i 2015 og ny leder i 2016. Det var da foreningens krise startet, ifølge magasinet *Suomen Kuvalehti*. Tre av ni ansatte har sagt opp etter lederskiftene.

Generalsekretær Annamari Jokinen ønsker ikke å kommentere saken.

Peltonen forteller at hun har fått stor støtte fra mange medlemmer i psykologforeningen, og fra journalistkolleger, etter at hun måtte gå fra jobben.

Psykolog og forfatter Tapani Heinonen meldte seg ut av foreningen i januar i protest mot behandlingen av sjefredaktør Peltonen. Heinonen skrøt av sjefredaktøren som en modig talsperson for ytringsfriheten. Også den erfarne psykologen Tapio Suvanto, hovedtillitsvalgt i flere tiår, har gått offentlig ut med forsvar for sjefredaktøren.

Jeg har fulgt saken med Hannele Peltonen på nært hold de siste to årene. Det hun har opplevd, er en stor skam for hele yrkesgruppen av finske psykologer

– Jeg har fulgt saken med Hannele Peltonen på nært hold de siste to årene. Det hun har opplevd, er en stor skam for hele yrkesgruppen av finske psykologer, tordner Suvanto til Psykologtidsskriftet.

Leder Annarilla Ahtola i den finske psykologforeningen ønsker ikke å kommentere Heinonens uttalelser.

Psykologforeningens forrige leder Tuomo Tikkanen sier ifølge *Suomen Kuvalehti* at han aldri leste artiklene i Psykologibladet på forhånd, og at han ikke hadde noe å utsette på Peltonens redaktørjobb. Til Psykologtidsskriftet skriver han i en e-post at han ikke vil kommentere saken.

– Det vil være helt feil av meg å kommentere dette uten å vite fakta, skriver foreningens forrige leder.

Norsk presidentkamp

Norsk psykologforening skal velge ny president på landsmøtet 20. til 22. november.

Foreningen eier Psykologtidsskriftet, som redigeres etter Fagpressens redaktørplakat og Vær Varsom-plakaten.

Psykologtidsskriftet intervjuet sittende president Tor Levin Hofgaard mens han fortsatt var kandidat til presidentvervet i fire nye år.

– *Hva er dine tanker om et uavhengig tidsskrift som drives etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten?*

– Det syns jeg er helt strålende at vi har, sa Hofgaard.

– *Hvorfor det?*

– Det skaper troverdighet. Tidsskriftet blir ofte sitert i andre medier. Det blir ofte referert av andre. Det hadde det ikke blitt hvis det ikke var uavhengig. Da hadde det blitt ansett som et skrift fra Norsk psykologforening. Det ville ikke hatt den statusen det har i dag. Det er viktig at medlemmene våre vet, og at vi vet, at det finnes et slikt uavhengig tidsskrift hos oss.

Hofgaard trakk seg som kandidat 20. mars. Valgkomiteen i Psykologforeningen ønsker Håkon Skard som president. Psykologtidsskriftet har spurt Skard hva han mener om et uavhengig tidsskrift.

Et redaksjonelt uavhengig tidsskrift er en styrke for profesjonen og foreningen, fordi det gir rom for et kritisk blikk på eget virke

– Et redaksjonelt uavhengig tidsskrift er en styrke for profesjonen og foreningen, fordi det gir rom for et kritisk blikk på eget virke. Psykologforeningen er ansvarlig eier, men verdien av redaksjonell frihet må etter min mening hegnes om, sier Skard.

Tommy Sotkajærv ble lansert som presidentkandidat den 1. mai. Psykologtidsskriftet spurte også han hva han mener om Psykologtidsskriftets uavhengighet.

– Det er en av de tingene som er et stort samfunnsproblem, når pressen ikke er fri, når det er for mye økonomiske interesser eller andre interesser inn i media. Det hadde vært rart for meg å si noe annet enn at tidsskriftet skal være redaksjonelt fritt og uavhengig. Det er viktig at dere får vite hvor jeg står her, sa Sotkajærv.

Sotkajærv trakk seg i juni og støtter nå Andreas Høstmælingen som president. Høstmælingen ble lansert av lokalavdelingen i Oppland.

Det er et sunt prinsipp at tidsskriftet er redaksjonelt uavhengig og drives etter Fagpressens redaktørplakat og Vær varsom-plakaten

Psykologtidsskriftet har også spurt Høstmælingen om Psykologtidsskriftets uavhengighet.

– Som utgiver definerer Psykologforeningen formålet med tidsskriftet, gir redaktøren sitt mandat og plikter også å vurdere hvorvidt tidsskriftet drives i henhold til dette. Innenfor den rammen mener jeg det er et sunt prinsipp at tidsskriftet er redaksjonelt uavhengig og drives etter Fagpressens redaktørplakat og Vær varsom-plakaten, svarer Høstmælingen.

– Sensur

Tilbake i Finland. Det er også en annen sak om journalister og fotografers arbeidsvilkår som har fått oppmerksomhet i det siste.

Dokumentarfotograf med master i visuell journalistikk Sakari Piippo (28) fikk klar beskjed av menn i mørke dresser der han satt på kontoret til regjeringens kommunikasjonsdirektør.

– Du har eiendom som tilhører Statsministerens kontor.

Jeg aner ikke hvorfor de godtok noen bilder, mens de ville sensurere andre

Dokumentarfotografens versjon til Psykologtidsskriftet er at mennene i mørke dresser forbød ham å publisere alle bildene han tok da han selv jobbet i kommunikasjonsavdelingen der. Argumentene hans om at det er han selv som har opphavsretten til bildene, nådde ikke fram.

I mars 2016 ble bildene publisert offentlig for første gang. I august gikk Piippo igjennom 1021 bilder sammen med kommunikasjonsfolk ved Statsministerens kontor. Dokumentarfotografen fikk beskjed om hvilke bilder han måtte slette. Disse merket han med rødt.

– **SENSURERT** Dokumentarfotograf Sakari Piippo foran noen av bildene som Statsministerens kontor ifølge fotografen ba ham om å ikke publisere.

– Jeg aner ikke hvorfor de godtok noen bilder, mens de ville sensurere andre, sier Piippo da Psykologtidsskriftet møter ham på boklansering og åpning av utstillingen *Some Observations on the Political System of Finland* på Fotografimuseet i Helsinki.

For nå går bildene av ministres knute på skolissene, deres skjeve slips, krøllete dressbukser og mer eller mindre rene øreganger sin seiersgang i finsk offentlighet.

Er Finland fortsatt verdensmester i pressefrihet? spurte frilansjournalist Fredrik Drevon i 2017. Nå i 2019 er landet rangert som nummer 2, bak Norge, på barometeret for pressefrihet utgitt av Reportere uten grenser.

Dokumentarfotograf Piippo smiler forsiktig.

– Jeg fikk sjokk. Finland er jo på toppen på disse barometrene. Og så kan dette skje, sier han til Psykologtidsskriftet mens han ser opp på bildene han har satt et rødt kryss over.

Kommunikasjonsavdelingen ved Statsministerens kontor har ikke svart på Psykologtidsskriftets henvendelser.

BLIKK PÅ MINISTRE Disse bildene av finske regjeringsmedlemmer går nå sin seiersgang i Finland. Til venstre finansminister Olli Rehn, i midten og til høyre familie- og sosialminister Juha Rehula. Begge var regjeringsmedlemmer fram til juni.

Advokatmat

Jeg likte jobben som redaktør. Men vi kan ikke fire på prinsippene om pressefrihet og ytringsfrihet

På benken på jernbanestasjonen i Helsinki forteller Hannele Peltonen at saken hennes nå er havnet på advokatenes bord.

Det finske journalistforbundets advokat Tytti Oras opplyser til Psykologtidsskriftet at forbundet støtter Peltonen. Advokaten vil ikke si mer enn at det er en prosess på gang.

Som redaktør tjente Peltonen 4700 euro brutto i måneden, som arbeidsledig får hun rundt 2000 euro brutto i trygd. Tre uker etter at hun fikk sparken, døde ektemannen hennes av hjerteinfarkt.

– Det har vært tunge dager. Det er ikke enkelt for arbeidsledige journalister i Finland å få jobb nå. Jeg likte jobben som redaktør. Men vi kan ikke fire på prinsippene om pressefrihet og ytringsfrihet, sier Hannele Peltonen.

Hun mener det kan være veldig vanskelig å lage god journalistikk i blader eid av fagforeninger, ellers er hennes oppfatning at det står bra til med pressefriheten i Finland.

– Jeg håper at saken min med finsk psykologforening er en sjeldenhet, sier Peltonen og går ut i vinden i Helsinki.

Redaksjonell uavhengighet

* Tidsskrift for Norsk psykologforening er heleid av Norsk psykologforening, men er et redaksjonelt uavhengig organ som styres etter Fagpressens redaktørplakat, pressens Tekstreklameplakat og Vær Varsom-plakat, samt lov om redaksjonell fridom i media, ifølge formålsparagrafen.

- * Psykologtidsskriftet skal formidle kunnskap, debatter og informasjon av relevans for psykologers praksis og psykologifagets utvikling.
- * Psykologtidsskriftet distribueres til alle medlemmer av Norsk psykologforening, men henvender seg også til alle som søker kunnskaper om psykologi, inkludert brukergrupper, politikere og journalister/media.
- * Psykologtidsskriftets innhold skal reflektere Psykologforeningens til enhver tid gjeldende formålsparagraf. Dette skjer gjennom blant annet vitenskapelige artikler, reportasjer, fagformidling, debatt og kommentarstoff.

Oppdatert: Kommentar fra Statsrådets kansli i Finland

Sakari Piippo har arbeidet som ställföreträdande fotograf vid statsrådets kanslis kommunikationsavdelning. Hans anställningsförhållande upphörde den 26 mars 2016. I samband med sina tjänsteuppdrag i statsrådets kanslis lokaler har Piippo tagit bilder som han använt för andra ändamål än statsrådets kanslis kommunikation. Piippo arbetade vid sidan av sitt tjänsteuppdrag som frilansfotograf, enligt kansliets uppfattning i kommersiellt syfte. Följaktligen har kansliet och Piippo varit oeniga om användningen av de bilder som Piippo tagit.

Enligt statsrådets kansli framställs personerna på bilderna i ofördelaktig dager bland annat på grund av de situationer där bilderna har tagits, bildernas beskärning, personernas identifierbarhet och andra omständigheter. Bilderna kränker således i regel personernas privatliv. Med anledning av detta bad kansliet Piippo att radera bilderna från webben. Enligt kansliets uppfattning är bilderna inte bara kränkande, utan dessutom har åtminstone en del av dem tagits i situationer med begränsat tillträde där de fotograferade personerna har omfattats av offentlig frid. Bland annat av dessa orsaker har kansliet ansett att bilderna borde raderas. Dessutom har kansliet ansett att Piippo inte har följt bestämmelserna om utövande av bisyssla, eftersom han har arbetat som frilansfotograf i kommersiellt syfte utan ett bisysslotillstånd. Han har alltså tagit bilderna medan han varit anställd i ett tjänsteförhållande, utan att hans chefer har varit medvetna om att han gjort det.

Trots ovannämnda ståndpunkter har kansliet inte vidtagit åtgärder mot Piippo.

Maaret Suomi

Lainsäädäntöneuvos | Lagstiftningsråd

Valtioneuvoston kanslia | Statsrådets kansli